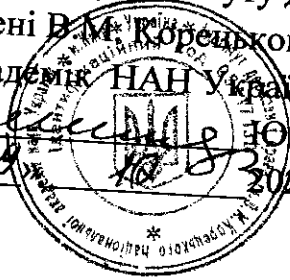

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
імені В. М. КОРЕЦЬКОГО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
академік НАН України

Ю. С. Шемшученко
«29» 10 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Актуальні проблеми аграрного права»
підготовки здобувачів вищої освіти
на третьому(освітньо-науковому) рівні

на здобуття ступеня: доктор філософії (PhD)
за спеціальністю: 081-Право
галузі знань: 08- Право

Розглянуто та затверджено
на засіданні Вченої ради
Інституту
від «29» 10 2020 року
протокол № 7

КИЇВ – 2020

Розробник(и):

Кулинич П.Ф., член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор.

Затверджено на засіданні відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права
протокол № 5 від «21» 10 2019р.

Завідувач відділу Н.Р.Малишева

1 – Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Повна офіційна назва наукової установи	Інститут держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України
Повна назва навчальної дисципліни	Актуальні проблеми аграрного права
Повна назва структурного підрозділу	відділ проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права
Викладач	Кулинич П.Ф., член-кореспондент НАПрНУ, д.ю.н., проф. (2-ий рік підготовки,4-ий семестр).
Рівень вищої освіти	НРК України – 8 рівень, FQ-EHEA – третій цикл, EQF-LLL – 8 рівень
Форма навчання	денна/заочна
Передумови для вивчення дисципліни	наявність освітнього ступеня магістр (ОКР-спеціаліст)
Рік, та семестр вивчення навчальної дисципліни	2-ий рік підготовки, 4-ий семестр
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Місце навчальної дисципліни в освітньо-науковій програмі	Вибірковий компонент ОНП, цикл –професійної підготовки, (ВК-11)
Обсяг навчальної дисципліни	1 кредит ЄКТС/30 год.у тому числі, аудиторних занять: лекції -14 год, семінарські заняття - 4 год. з них: Самостійна робота-12 год.
Форма поточного та підсумкового контролю	2- ий рік підготовки, 4-ий семестр – залік
Інструменти, обладнання та програмне забезпечення	Опорний конспект лекцій з даної дисципліни, підручники та навчальні посібники, монографії, статті у фахових виданнях, інтернет-ресурси, нормативні акти вітчизняного законодавства, що регулюють відносини в сфері наукової діяльності.
Електронна адреса відділу/ номер телефону	Електронна адреса відділу: bogdanp2005@ukr.net номер телефону відділу: (044) 278-80-46

2. Мета навчальної дисципліни:

Забезпечити поглиблене вивчення аспірантами аграрного права для набуття ними нових знань на рівні фундаментальних засад, найбільш важливих та актуальних їх теоретичних проблем, опанування методологією та сучасними загальнонауковими та спеціальними методами наукових досліджень у цій сфері для використання в подальшій науковій роботі, зокрема, при підготовці дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії з права.

3. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1) знання понятійно-категоріального апарату юридичної науки, отримані в результаті вивчення дисципліни «Теорія права»; знання розвитку вчення про державу і право, отримані з курсів «Історія держави і права» та «Історія правових і політичних вчень»; знання базових галузевих юридичних дисциплін «Земельне право», «Аграрне право» «Екологічне право», знання структури та методів наукового дослідження, отримані з дисципліни «Методологія та організація юридичних наукових досліджень».

2) володіння навичками аналізу положень джерел права взагалі та джерел аграрного права зокрема.

3) уміння збирати, обробляти та узагальнювати правовий матеріал.

4. Анотація навчальної дисципліни.

При вивченні дисципліни «Актуальні проблеми аграрного права» досліджуються стан та закономірності розвитку аграрних відносин та правових норм, які їх регулюють, в умовах земельної реформи, загострення продовольчої кризи та євроінтеграції, аналізуються тенденції трансформації основних інститутів аграрного права на сучасному етапі економічного та соціального розвитку України, визначаються потенціал та перспективи розвитку аграрного права як окремої галузі правової системи України.

5. Завдання (навчальні цілі) дисципліни: ознайомлення з основними тенденціями розвитку аграрного права; вивчення концептів, наукових ідей, концептуальних засад та принципів, які формують зміст сучасної доктрини аграрного права, їх значення для розуміння «духу» і «букви» законодавчих актів, що регулюють аграрні відносини у сучасному суспільстві, та використання їх у наукових дослідженнях; вміння аналізувати та вирішувати аграрно-правові дилеми в умовах багатогалузевості правової системи, колізійності та прогалинності правових норм, зокрема, для отримання нового наукового знання у галузі права; підвищення аналітичних і мисленневих навичок, моделювання варіантів рішень у випадках конфлікту між «духом закону» і «буквою закону» у актах аграрного законодавства.

6. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання		
1.1.	Знати: аграрну політику України, правове забезпечення її реалізації, принципи аграрного права	Лекція, семінар, самостійна робота	8
1.2.	Знати: предмет та системні зв'язки аграрного права України з іншими галузями права України	Лекція, семінар, самостійна робота	8
3.1.	Брати участь на професійному рівні обговорювати та комунікувати з	Лекція, семінар, самостійна робота	8

Усні відповіді під

	різними фаховими та соціальними аудиторіями контроверсійні правові проблеми розвитку правового статусу сільськогосподарських товаровиробників в умовах аграрної реформи		час лекційних та семінарських занять, презентація на семінарі, модульна робота	
4.1.	Нести відповідальність за вироблені проекти рішень та оцінку чужих рішень щодо змісту та шляхів розвитку і вдосконалення законодавства про сільські території в Україні	Лекція, семінар, самостійна робота		8
2.1.	Вміти: використовувати здобуті знання про правові вимоги щодо якості та безпечності сільськогосподарської продукції як важливу проблему аграрно-правової науки для визначення перспективи розвитку відповідного законодавства та його реалізації у складних ситуаціях, обумовлених обмеженістю продовольчих ресурсів та конкуренцією її споживачів в Україні та на міжнародних ринках	Лекція, консультація, самостійна робота		10
4.2.	Нести відповідальність за вироблені проекти рішень та оцінку чужих рішень щодо змісту та шляхів вдосконалення правових засад органічного землеробства в Україні			8

7. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) / Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1.	3.2	3.3	4.1	4.2
ПРН-1 Знати основні теоретичні та концептуальні підходи щодо розуміння права та держави, демонструючи системний науковий світогляд та правовий кругозір.		+		+	+		+	+		+		+	
ПРН-2 Вміти застосовувати нові цілісні знання у науково-дослідній та практичній діяльності.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН-3 Вміти формулювати переконливі аргументи на підтвердження наукових гіпотез..	+	+	+		+	+	+		+	+	+		+
ПРН-4 Уміння з нових дослідницьких позицій формулювати загальну методологічну базу власного наукового	+	+		+		+		+	+	+		+	+

іншими джерелами.														
ПРН-13 Дотримуватися основних норм, прийнятих науковою спільнотою, з урахуванням міжнародного досвіду спілкування; здійснювати особистісний вибір у морально-ціннісних ситуаціях, що виникають у професійній сфері діяльності.	+	+					+	+			+	+		+
ПРН-14 Володіти методами діагностики рівня компетентності (навченості, вихованості, ціннісної позиції) аспірантів; методами й методиками моніторингу якості знань студентів для аналізу освітнього процесу, його корекції та зміни.	+		+	+			+	+			+			+
ПРН-15 Здатність до постійного самовдосконалення та саморозвитку.	+		+		+				+	+			+	+

8. Форми оцінювання аспірантів

Система оцінювання знань аспірантів з кожної дисципліни включає поточний (у випадку визначення лише одного модуля), модульний та семестровий контроль знань, оцінювання результатів практики.

- *Поточний контроль* здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять.
- *Модульний контроль* проводиться з урахуванням даних поточного контролю за відповідний модуль і має на меті оцінку результатів знань аспіранта після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.
- *Семестровий контроль* проводиться у формі екзамену чи заліку, визначених робочим навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

На початку вивчення відповідної дисципліни аспіранта повідомляють про наявність робочої навчальної програми, про кількість змістових модулів, зміст, форми проведення поточного (модульного) контролю та критерії їх оцінювання. При поточному контролі *оцінці підлягають*: рівень знань, умінь і навичок аспірантів, продемонстрований у відповідях і виступах; активність при обговоренні питань; результати виконання тестів тощо (максимальний бал –60).

Аспірант, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю (не склав ЗМ), має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Аспіранту, який не набрав прохідного мінімуму, за дозволом викладача, надається можливість здачі пройденого матеріалу для отримання необхідної кількості балів з поточного контролю шляхом виконання спеціальних тестів/контрольної роботи підвищеної складності, за виконання яких можна набрати до 40 балів. У випадку проведення поточного контролю комісією складність тестових чи контрольних завдань може бути підвищена і оцінюється до 50 балів.

Аспірант не допускається до складання заліку, якщо кількість балів, одержаних за змістові модулі (поточний контроль) упродовж семестру разом з максимально можливою кількістю балів, набраних на екзамені (заліку), в сумі не перевищуватиме 49 балів. Семестровий контроль у формі *заліку* - підсумкова кількість балів з дисципліни (*максимум 100 балів*) визначається з урахуванням балів отриманих під час заліку (максимальний бал - 40) та балів, отриманих за змістовні модулі (загальна

сума балів, яку набрав аспірант за семестр). У відомості обліку успішності з навчальної дисципліни проставляються зведені дані за 100-бальною шкалою, за національною шкалою („зараховано”, „не зараховано”) та за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F).

Таблиця відповідності шкали оцінювання

Оцінка за 100-бальною шкалою Інституту	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення
90 – 100	відмінно	A	Аспірант повністю оволодів програмою навчальної дисципліни, вільно оперує категоріальним апаратом; дає послідовні, чіткі і логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання; демонструє обізнаність з усіма поняттями, фактами, термінами; аргументовано використовує їх, уміє застосовувати матеріал для винесення власних суджень.
80 – 89	добре	B	Аспірант достатньо повно оволодів програмою навчальної дисципліни, проте у відповідях допускає несуттєві неточності; з незначними помилками демонструє розуміння основоположних теорій і фактів та вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними; вільно оперує понятійним апаратом з несуттєвими неточностями.
65 – 79		C	Аспірант в цілому оволодів програмою навчальної дисципліни, проте при викладенні деяких питань (усно чи письмово) не вистачає достатньої глибини аргументації при оцінці наукових фактів, процесів, явищ, подій; оперує понятійним апаратом, допускаючи окремі неточності.
55 – 64	задовільно	D	Аспірант не в повному обсязі оволодів програмою навчальної дисципліни; матеріал викладає без глибокого осмислення, аналізу, порівняння та узагальнення. Фрагментарно, поверхнево (без аргументації та обґрунтування) викладає матеріал при усних або письмових відповідях.
50 – 54		E	Аспірант показує мінімально достатній рівень знань з дисципліни. У відповідях (усних чи письмових) допускає суттєві помилки та не може критично оцінити наукові факти, явища, події.
35 – 49	незадовільно	FX	Аспірант не володіє програмою навчальної дисципліни; дає неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання.
1 – 34	неприйнятно	F	Аспірант показує неприйнятний рівень володіння програмою навчальної дисципліни.

Екзамен і залік вважається не зданими, якщо сумарна кількість балів з дисципліни не перевищує 49 балів.

- підсумкове оцінювання: залік

	ЗМ1	ЗМ 2	залік	Підсумкова оцінка
Максимум	30	30	40	100

9. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій, семінарських занять та самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.			
Тема 1. Аграрна політика України, правове забезпечення її реалізації, принципи аграрного права	2	2	2
Тема 2. Предмет та системні зв'язки аграрного права України з іншими галузями права України	2	2	2
Модульна контрольна робота 1	-		-
Змістовий модуль 2.			
Тема 3. Проблеми правового статусу сільськогосподарських товаровиробників	4		2
Тема 4. Проблеми розвитку законодавства про сільські території	2		2
Тема 5. Якість та безпечність сільськогосподарської продукції як проблема юридичної науки	2		2
Тема 6. Правові проблеми органічного землеробства в Україні	2		2
Всього	30	4	12

**ПЛАНІ ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ,
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ПРАВА

Тема 1. Аграрна політика України, правове забезпечення її реалізації, принципи аграрного права (6 год)

Лекція (2 год.).

1. Поняття аграрно-правової політики, її мета та завдання.
2. Рівні аграрно-правової політики.
3. Зміст і предмет аграрно-правової політики.
4. Сучасні тенденції розвитку аграрно-правової політики України.
5. Система принципів аграрного права України, їх основний зміст та особливості дії на сучасному етапі розвитку аграрного права України.

Семінарське заняття (2 год.).

1. Поняття аграрно-правової політики.
2. Зміст і предмет аграрно-правової політики
3. Загальноправові та галузеві принципи

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Провести порівняльний аналіз принципів аграрного права України і принципів Спільної аграрної політики ЄС.

2. Визначити якою мірою зазначені принципи Спільної аграрної політики ЄС закріплено у аграрному законодавстві України і реалізуються на практиці.

Тема 2. Предмет та системні зв'язки аграрного права України з іншими галузями права України

Лекція (2 год.).

1. Поняття та особливості аграрних відносин.
2. Види аграрних відносин як предмета аграрного права. Відмежування аграрних відносин від інших видів суспільних відносин.
3. Трансформація аграрних відносин у аграрні правовідносини.
4. Поняття системних зв'язків аграрного права з суміжними галузями права.
5. Особливості розмежування і взаємодії аграрного права та інших галузей права.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Аграрна сфера як об'єкт аграрних відносин.
2. Трансформація аграрних відносин у аграрні правовідносини

Контрольні запитання до змістового модуля 1.

1. Якими нормативно-правовими актами визначено основні засади сучасної аграрної політики в Україні.

2. Які положення аграрної політики інтегровані до загальнонаціональної внутрішньої та зовнішньої політики, засад державної політики у сфері продовольчої безпеки.

3. Розкрити сутність загальнонаукових та спеціальних галузевих принципів аграрного права.

4. Джерела сучасного аграрного права України.

Зразки завдань модульних контрольних робіт

1. Роль права у формуванні та реалізації аграрної політики.

2. Основні ознаки загальнонаукових та галузевих принципів аграрного права та прояви їх взаємодії.

МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПРАВА ТА ЗАКОНОДАВСТВА

Тема 3 Проблеми правового статусу сільськогосподарських товаровиробників (4 год)

Лекція (2 год.).

1. Поняття та юридичні ознаки сільськогосподарського товаровиробника.
2. Види сільськогосподарських товаровиробників як суб'єктів аграрних правовідносин.
3. Організаційно-правові форми здійснення виробництва сільськогосподарської продукції.
4. Особливості правового статусу фермерських господарств. Теоретичні і практичні проблеми створення та діяльності сімейних фермерських господарств.
5. Особливості правового статусу сільськогосподарських виробничих кооперативів.
6. Особливості правового статусу колективних сільськогосподарських підприємств.
7. Юридична природа приватно-орендних підприємств у сільському господарстві.
8. Розвиток доктрини аграрного права щодо диференціації сільськогосподарських товаровиробників на дрібні, середні та великі.
9. Правові засади створення та діяльності агрохолдингів.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Провести порівняльний аналіз правового статусу різних організаційно-правових форм сільськогосподарських товаровиробників, визначити їх особливості та переваги, за результатами якого скласти відповідну порівняльну таблицю.

Тема 4. Проблеми розвитку законодавства про сільські території України (5 год)

Лекція (2 год.).

1. Становлення та розвиток правової доктрини щодо соціальної сфери села.
2. Система правового забезпечення розвитку соціальної сфери села: здобутки, недоліки, шляхи трансформації.
3. Формування правової концепції розвитку сільських територій як вищого рівня правового усвідомлення масштабу та способів задоволення соціальних потреб сільських жителів.
4. Поняття сільських територій як правової категорії.
5. Правове забезпечення планування розвитку сільських територій та забудови сільських населених пунктів.
6. Правовий режим об'єктів соціальної інфраструктури села.
7. Особливості правового забезпечення житлового будівництва садибного типу у сільській місцевості.
8. Перспективи вдосконалення законодавства про сільські території.

Семінарське заняття (1 год.).

1. Проаналізувати динаміку розвитку правових режимів об'єктів соціальної сфери села в період проведення аграрної реформи в Україні (1991-2016 рр.) та визначити її основні етапи та правові і соціально-економічні наслідки

Завдання для самостійної роботи (2 год).

1. Проаналізувати юридичну природу та визначити зміст правового забезпечення сільського розвитку в країнах ЄС.

Тема 5. Якість та безпечність сільськогосподарської продукції як проблема юридичної науки (4 год)

Лекція (2 год.).

1. Становлення доктрини аграрного права України щодо якості та безпечності сільськогосподарської продукції.
2. Поняття якості і безпечності сільськогосподарської продукції за законодавством країн ЄС і України.
3. Стандартизація і сертифікація у системі правового забезпечення якості сільськогосподарської продукції.
4. Критерії безпечності сільськогосподарської продукції.
5. Теоретичні і практичні проблеми правового забезпечення виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, яка містить генетично-модифіковані організми.
6. Юридична відповідальність за порушення вимог щодо якості та безпечності сільськогосподарської продукції.
7. Становлення і розвиток законодавства України про якість і безпечність сільськогосподарської продукції та перспективи його вдосконалення.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Дослідити яким чином відповідно до законодавства визначається правові критерії якості та безпечності сільськогосподарської продукції.

2...Codex Alimentarius та його вплив на формування правових принципів якості і безпечності сільськогосподарської продукції

Тема 6. Правові проблеми органічного землеробства в Україні (5 год)

Лекція (2 год.).

1. Поняття органічного землеробства як категорії аграрно-правової науки.
2. Становлення законодавства України про органічне землеробство.
3. Європейський досвід правового забезпечення органічного землеробства.
4. Принципи правового регулювання органічного землеробства.
5. Правові питання переходу виробничої діяльності сільськогосподарських товаровиробників на засади органічного землеробства.
6. Правові вимоги та порядок здійснення сертифікації земель для потреб органічного землеробства.
7. Контроль за відповідністю діяльності органічних господарств вимогам органічного землеробства.
8. Юридична відповідальність за порушення законодавства про органічне землеробства.
9. Проблеми гармонізації законодавства України про органічне землеробство з відповідним законодавством ЄС.

Семінарське заняття (1 год.).

1. Аналіз джерельної бази правового забезпечення органічного землеробства в Україні та країнах Європейського Союзу. Роль директив ЄС у розвитку національних законодавств щодо органічного землеробства країн-членів ЄС.

Завдання для самостійної роботи (2 год.).

1. Проаналізувати зміст правових вимог щодо забезпечення ведення органічного землеробства в країнах СНД та країнах ЄС, визначити спільне та відмінності, скласти порівняльну таблицю.

Контрольні запитання до змістового модуля 2.

1. Організаційно-правові форми сільськогосподарського виробництва в Україні.
2. Роль та правове становище сімейного фермерства в країнах ЄС.
3. Правовий статус сімейних фермерських господарств в Україні.
4. Можливі форми систематизації аграрного законодавства України. Ідея Аграрного кодексу України
5. Міжнародні договори України з питань збереження довкілля, їх можливі класифікації.
6. Типи актів Європейського Союзу з питань аграрного розвитку, їх відмінності.
7. Акти Європейського Союзу, що входять до блоку Спільної аграрної політики.

ЗРАЗКИ ЗАВДАНЬ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Поняття, функції та зміст державної аграрної політики в Україні
2. Спільна аграрна політика ЄС та її вплив на розвиток аграрного законодавства
3. Предмет, метод, система аграрного права, його місце в системі права.
4. Принципи та методи аграрного права.
5. Система джерел аграрного права.
6. Конституційні засади аграрного права.
7. Загальна класифікація та характеристика прав громадян на доступ до земель сільськогосподарського призначення для зайняття сільськогосподарською виробничою діяльністю.
8. Правові засади сільськогосподарської кооперації в Україні.
9. Правовий статус сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у країнах-членах ЄС.
10. Поняття та зміст права на ведення особистого підсобного господарства в Україні.
11. Правові проблеми створення та діяльності агрохолдингів у сільському господарстві України.
12. Основні функції державного регулювання аграрних ринків.
13. Правове регулювання створення та діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції.
14. Правові питання використання аграрних розписок для забезпечення фінансових ресурсів в аграрний сектор економіки.
15. Правові проблеми розвитку сільських територій України.
16. Правове регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції в Україні та країнах ЄС.
17. Правове регулювання сертифікації сільськогосподарських земель для ведення органічного землеробства.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності : монографія / за ред. В. І. Семчика. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 1998. – 245 с.
2. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика : монографія /

- А. М. Статівка, В. Ю. Уркевич, В. М. Корнієнко та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Х. : «ФІНН», 2010. – 240 с.
3. Багай Н. О. Розвиток науки аграрного права України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Багай Надія Онуфріївна. – Львів, 2002. – 243 с.
  4. Багай Н.О. Теоретичні проблеми розвитку аграрного законодавства України : монографія / Н.О.Багай ; ДВНЗ «Прикарпатський націон. Ун-т ім. В. Стефаніка» ; Навч.-науков. юрид. Ін-т. – Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2020. 305 с.
  5. Аграрная реформа в Российской Федерации: правовые проблемы и решения: монография / отв. ред З. С. Беляева, О. А. Самончик. – М. : Изд-во ИГиП РАН, 1998. – 226 с.
  6. Білінська О. В. Правові засади державної аграрної політики України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. : 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / О. В. Білінська – Харків, 2013. – 20 с.
  7. Брінцов А. І. Кодифікація аграрного законодавства України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2017. 227 с.
  8. Бугера С. І. Якість сільськогосподарської продукції: правове регулювання : монографія / С. І. Бугера. – К. : ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2012. – 424 с.
  9. Быстров Г. Е. Источники советского сельскохозяйственного права / Г. Е. Быстров. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1985. – 188 с.
  10. Воронин Б. А. Аграрно-правовая наука России: история и современность / Б. А. Воронин. – Екатеринбург : УрГЮА, 1999. – 171 с.
  11. Воронин Б. А. Становление аграрно-правовой науки и актуальные проблемы ее развития : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.06. / Воронин Борис Александрович. – Уфа, 2000. – 374 с.
  12. Гафурова О. В. Соціальний розвиток села в Україні: теорія та практика правового регулювання : монографія / О. В. Гафурова; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К. : Ірідіум, 2014. – 480 с.
  13. Горіславська І. В. Правове регулювання страхових відносин сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / І. В. Горіславська. – Київ, 2010. – 16 с.
  14. Григор'єва Х. А. Державна підтримка сільського господарства України: проблеми правового забезпечення: Монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 596 с.
  15. Данилів В. Я. Земельні правовідносини в сільськогосподарських підприємствах : автореф. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / В. Я. Данилів. – Київ, 2010. – 18 с.
  16. Дембо Л. И. Очерки современного аграрного законодательства капиталистических стран: монография / Л. И. Дембо. – М. : Юрид. лит., 1962. – 248 с.
  17. Державна аграрна політика України: проблеми правового забезпечення : монографія / Білінська О. В. та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Ю. Уркевича та д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України М. В. Шульги ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Київ: О. М. Ешке, 2014. 265 с.
  18. Духневич А. В. Правові проблеми реалізації угоди про сільське господарство СОТ в Україні: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 399 с.
  19. Єрмоленко В. М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика : монографія / В. М. Єрмоленко. – К. : Магістр-XXI сторіччя, 2005. – 304 с.
  20. Єрмоленко В. М. Теоретичні проблеми аграрних майнових правовідносин: монографія / В. М. Єрмоленко. – К. : Магістр-XXI сторіччя, 2008. – 188 с.
  21. Актуальные проблемы аграрного права России : Теория и практика : Сб. науч. ст. – М. : Право и государство, 2004. – 320 с. – С. 208–219.
  22. Казьмин И. Ф. Сельскохозяйственное законодательство (Проблемы и перспективы) / И. Ф. Казьмин. – М. : Юрид. лит., 1980. – 136 с.

23. Коваленко Т. О. Правові аспекти реструктуризації недержавних сільськогосподарських підприємств : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Т. О. Коваленко. – К., 2002. – 212 с.
24. Козырь М. И. Аграрное право России: проблемы становления и развития / М. И. Козырь. – М. : Право и государство, 2003. – 208 с.
25. Козырь М. И. Аграрное право России: состояние, проблемы и тенденции развития / М. И. Козырь. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма, 2008. – 336 с.
26. Актуальные проблемы аграрного права России: теория и практика : сб. науч. ст. / Отв. ред. М. И. Козырь, А. И. Бобылев. – М. : Право и гос-во, 2004.
27. Кондратьева К. А. Правове регулювання екологічної безпеки в сфері сільськогосподарського виробництва в Україні : автореф. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / К. А. Кондратьева. – Київ, 2013. – 16 с.
28. Кравець Н. В. Екологізація аграрного виробництва як принцип аграрного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Харків, 2015. 20 с.
29. Кульчій І. М. Організаційно-правове забезпечення диверсифікації сільських територій за участю сільськогосподарських товаровиробників : монографія / І. М. Кульчій. – Х. : Юрайт, 2015. – 176 с.
30. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : монографія / П.Ф.Кулинич. – К. : Логос, 2011. – 680 с.
31. Курило В. І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Курило Володимир Іванович. – К., 2007. – 487 с.
32. Леонтьев А. А. Крестьянское право: систематическое изложение особенностей законодательства о крестьянах / А. А. Леонтьев. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – С.-Пб. : Юрид. кн. маг. И. И. Зубкова п/ф «Законоведение», 1914. – 372 с.
33. Марченко С. І. Організаційно-правові питання товарного сільськогосподарського виробництва в Україні : моногр. / С. І. Марченко. – К. : ВГЛ «Обрії», 2010. – 200 с.
34. Правовое регулирование аграрных земельных отношений, природопользования и охраны окружающей среды в сельском хозяйстве в России, Украины, Белоруссии, Казахстана, других стран СНГ и государств ЕС : состояние, проблемы, пути совершенствования. – Т 1 / Отв. ред. Быстров Г. Е. – М. : РГАУ-МСХА им. К. А. Тимирязева, 2009.
35. Науково-практичний коментар до Закону України «Про фермерське господарство» / М. В. Шульга, В. П. Жушман, П. Ф. Кулинич, В. Ю. Уркевич; за ред. М. В. Шульги. – К. : ТОВЕЦ «Господар», 2004. – 464 с.
36. Науково-практичний коментар Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» / за ред. А. М. Статівки. – Х. : Юрайт, 2013. – 432 с.
37. Новак Т. С. Правове регулювання охорони праці в сільському господарстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Т. С. Новак. – Київ, 2012. – 19 с.
38. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні : монографія / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, О. О. Погрібний та ін.; за ред. В. І. Семчика. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 280 с.
39. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / упор. Ю. С. Шемшученко та ін. – Х. : Право, 2008. – Т. 4 : Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права. – 2008. – 480 с.
40. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції: навчальний посібник / Статівка А. М. та ін.; за ред. доктора юрид. наук, проф. А. М. Статівки. Харків: Юрайт, 2015. 272 с.
41. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення : монографія / За ред. А. П. Гетьмана та В. Ю. Уркевича. – Х. : Право, 2012. – 448 с.
42. Правовое регулирование развития АПК Украины / Бычкова Ц. В. и др. Киев: Наукова

- думка, 1993. 148 с.
43. Правові засади інноваційного розвитку в сільському господарстві України : монографія / кол. авторів; за ред. В. І. Семчика. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2010. – 456 с.
  44. Правові основи майнових і земельних відносин: навч. посіб. / кол. авторів ; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К. : Магістр-XXI сторіччя, 2006. – 384 с.
  45. Проблеми розвитку аграрного та земельного права України: монографія / В. І. Семчик та ін.; за ред. В. І. Семчика, П. Ф. Кулинич. К.: Ред. журн. «Право України»; Х.: Право, 2014. 372 с.
  46. Правовые проблемы обеспечения устойчивого развития сельских территорий и эффективного функционирования агропромышленного комплекса / И. П. Кузьмич и др. ; науч. ред. И. П. Кузьмич. – Минск : Бизнесофсет, 2013. – 480 с.
  47. Раянов Ф. М. Предмет и система сельскохозяйственного права : учебн. пособ. / Ф. М. Раянов. – Уфа : Изд-во Башкирского ун-та, 1980. – 80 с
  48. Савельєва О. М. Правове регулювання відносин в агросфері: монографія / за заг. ред. М.В.Шульги. Харків: Друкарня «Мадрид», 2017. 208 с.
  49. Семчик В. И. Имущественные правоотношения в сельском хозяйстве / В. И. Семчик. – К. : Наук. думка. 1984. – 232 с.
  50. Проблеми розвитку аграрного та земельного права України : монографія / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, В. М. Єрмоленко та ін. ; за ред. В. І. Семчика, П. Ф. Кулинич. – К. : Ред. журн. «Право України»; Х. : Право, 2013. – 372 с. – С. 13–29.
  51. Станіславський В. П. Правове регулювання насінницької діяльності в Україні : монографія / В. П. Станіславський. – К. : Право, 2006. – 160 с.
  52. Статівка А. Н. Договори в агропромышленном комплексе Украины в условиях рынка / А. Н. Статівка. – Х. : Право, 1997. – 239 с.
  53. Статівка А. М. Організаційно-правові питання соціального розвитку села в Україні : монографія / А. М. Статівка. – Х. : Право, 2007. – 208 с.
  54. Тараненко Л. С. Правове регулювання сільськогосподарського дорадництва в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Л. С. Тараненко. – Київ, 2012. – 20 с.
  55. Титова Н. І. Фермерство в Україні: Основні правові засади. Питання та відповіді / Н. І. Титова. – Львів : Атлас, 1998. – 181 с.
  56. Уркевич В. Ю. Аграрні правовідносини в Україні / В. Ю. Уркевич : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.06. / Уркевич Віталій Юрійович. – Х., 2007. – 411 с.
  57. Уркевич В. Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин : монографія / В. Ю. Уркевич. – Х. : Харків юридичний, 2007. – 496 с.
  58. Уркевич В. Ю. Про аграрне законодавство України / В. Ю. Уркевич // Проблеми законності: Академ. зб. наук. праць: респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 100. – С. 218–225.
  59. Федорович В. І. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні. Львів: Атлас, 1998. 142 с.
  60. Чабаненко М. М. Методи правового регулювання аграрних відносин : монографія / М. М. Чабаненко. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 172 с.
  61. Шовкун В. В. Правове регулювання племінної справи у тваринництві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / В. В. Шовкун. – Київ, 2012. – 19 с.

Додаткові:

1. Аграрне право : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Жушман, В. М. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х. : Право, 2010. – 296 с.
2. Аграрне право : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, В. М. Корнієнко та ін.; за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х. : Право, 2003. – 240 с.

3. Аграрне право : практикум / В. З. Янчук, А. М. Статівка, Н. І. Титова та ін.; за ред. В. З. Янчука. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
4. Аграрне право України / за редакцією В. З. Янчука. – К. : Юрінком, 1996. – 560 с.
5. Аграрне право України : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Н. О. Багай, Л. О. Бондар, В. К. Гуревський та ін. / За ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2004. – 445 с.
6. Аграрне право України : підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін. ; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
7. Аграрне право України : підручник / В. З. Янчук, В. І. Андрейцев, С. Ф. Василюк та інші ; За ред. В. З. Янчука. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
8. Аграрне право України : підручник / В. З. Янчук, В. І. Андрейцев, С. Ф. Василюк та ін. ; за ред. В. З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 720 с.
9. Аграрне право України : підручник / За ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. – 448 с.
10. Аграрное право : учеб. пособие / С. А. Боголюбов, Е. А. Галиновская, Д. Б. Горохов и др. / Отв. ред. С. А. Богомолов, Е. Л. Минина. – М. : Норма; ИНФРА-М., 2000. – 461 с.
11. Аграрное право : учебник / С. А. Боголюбов, М. М. Бринчук, Н. О. Ведышева и др. ; отв. ред. М. И. Палладина, Н. Г. Жаворонкова. – М. : Проспект, 2011. – 432 с.
12. Аграрное право : учебник : в 2 кн. / Ю. Н. Андреев, Г. Е. Быстров, Б. А. Воронин и др. ; отв. ред. Г. Е. Быстров, Б. А. Воронин. – Екатеринбург : Урал. аграр. изд-во, 2013. – Кн. 1 : Часть общая. – 352 с.
13. Аграрное право: учебник для вузов / под ред. Г. Е. Быстрова, М. И. Козыря. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Юристъ, 2000. – 532 с.
14. Аграрное, земельное и экологическое право Украины : учеб. пособие / Е. С. Бердников, Н. С. Гавриш, Е. В. Глотова и др. / под общ. ред. А. А. Погребного, И. И. Каракаша. – 2-е изд, доп. и испр. – Х. : Одиссей, 2001. – 400 с.
15. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов: учебн. пособ. / под. ред. А. А. Погребного и И. И. Каракаша. – Х. : ООО «Одиссей», 2000. – 368 с.
16. Єрмоленко В. Категорія «сільськогосподарська діяльність» в аграрному праві / В. Єрмоленко // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 4. – С. 124–127.
17. Єрмоленко В. Сільськогосподарська продукція як аграрно-правова категорія / В. Єрмоленко // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 6. – С. 58–62.
18. Палладина М. И. О юридических категориях и терминах в аграрном праве / М. И. Палладина // Государство и право. – 2000. – № 7. – С. 42–48.
19. Панкратов И. Ф. Сельскохозяйственное право как отрасль права? Нет оснований / И. Ф. Панкратов // Советское государство и право. – 1973. – № 9. – С. 50–53.
20. Петров В. В. Образование сельскохозяйственного права – результат развития системы советского права / В. В. Петров // Советское государство и право. – 1974. – № 1. – С. 75–78.
21. Титова Н. І. До поняття та характеристики аграрного законодавства України / Н. І. Титова, А. А. Нацок // Держава і право : Зб. наук. пр.: Юрид. і політ. науки. – 2001. – Вип. 11. – С. 393–398.
22. Погрібний О. Аграрне право України: сучасний стан та перспективи розвитку / О. Погрібний // Право України. – 2008. – № 5. – С. 40–44.
23. Чабаненко М. М. Імперативний та диспозитивний способи правового регулювання на сучасному етапі розвитку аграрного права як галузі / М. М. Чабаненко // Право України. – 2004. – № 11. – С. 109–111.
24. Шульга М. В. Еволюція предмету аграрного права України. Аграрне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна: Матеріали Всеукраїнського круглого столу (25 травня 2012 року). С. 23-26.
25. Vytsyura L. Harmonization of Agrarian Legislation of Ukraine and Legislation of European Union as a Factor of Reformation of the Legal System of Ukraine. *Legea Si Viata*. July 2014. pp. 11-15.

26. Capeta T. Harmonisation of National Legislation with the Acquis Communautaire. Unidem Campus Trieste Seminar "The quality of law" (Trieste, Italy 14 – 17 June 2010). URL: 428 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UDT\(2010\)017-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UDT(2010)017-e) (дата звернення: 25.12.2020).
27. Dooley E., Frelih-Larsen A. Agriculture and Climate Change in the EU: An Overview. Climate Policy Info Hub. URL: <https://climatepolicyinfohub.eu/agriculture-and-climate-change-eu-overview> (дата звернення: 25.12.2020).
28. Gorton M., Hubbard C., Hubbard L. The folly of European Union policy transfer: why the Common Agricultural Policy (CAP) does not fit Central and Eastern Europe. URL: https://www.researchgate.net/publication/46527470_The_Folly_of_European_Union_Policy_Transfer_Why_the_Common_Agricultural_Policy_CAP_Does_Not_Fit_Central_and_Eastern_Europe (дата звернення 15.11.2020).
29. Hodge I., Hauck J., Bonn A. The alignment of agricultural and nature conservation policies in the European Union. URL: <https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/248182/Hodge%202015%20Conservation%20Biology.pdf?sequence=1> (дата звернення: 25.12.2020).
30. Mickiewicz B., Mickiewicz A. The Importance of Land Consolidation in Poland for the Process of Shaping Agrarian Structure. Proceedings of the 2017 International Conference «Economic Science for Rural Development». No 44. Jelgava, LLU ESAF, 27-28 April 2017. pp. 126-135.